

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi pol in velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 20. V Mariboru 20. oktobra 1876. Letnik IV.

Kako naj učitelj potem postopa, ko je otroke mehanično brati naučil, da svoj namen doseže?

Pri okrajnem učiteljskem zboru 28. septembra v Rudolfovem (Novem mestu) govoril Jan. Gantar.

Predno učitelj otroke dobro mehanično brati nauči, stane ga mnogo truda. Prav bere se pa takrat, kedar poslušalec lahko vsako besedo, in celo vsaki glas sliši in umé, in če tako lepoglasno bere, da zadobi pravi zapopadek tega, kar je slišal brati. Da bode učitelj to dosegel, treba mu je paziti posebno na to troje: 1. Mora izobraževati izgovor otročji, da bode kolikor mogoče natančen. 2. Izuriti ima otroke prav dobro v mehaničnem branji, da ne bodo pri branji jecljali ali se drugače spodtikali. 3. Da otroci to umejo, kar beró, ker drugače ne morejo prav lepoglasno brati. —

Če hočemo, da se bodo otroci naučili prav brati, moremo že od začetka za to skrbeti s tem, da jim izobražujemo izgovor. Skušnja nas uči, kako slab in nepopolnoma da je izgovor naših malih, v šolo vstopivših začetnikov. Treba je tedaj takoj pogrške odvrčevati in popravljati. Otroci se imajo vaditi vsako besedo in celo vsaki glas prav in čisto izrekovati. Tukaj mora učitelj imeti pa veliko ustrajnost. Začetniki namreč zamorejo od kraja komaj posamne besede ali glaske za nami prav izrekovati, še manj pa kratke stavke v odgovorih na naše različne vprašanja. Učitelj naj tedaj pri vsaki taki in enaki priliki otročji izgovor gladi in popravlja, in to ne le pri izgovarjanju posamnih besed, ampak pri odgovorih, prošnjah, pritožbah in drugih. Največjo priložnost za to je pri ogledovanjskih vajah; tukaj imajo otroci odgovarjati se učiti v celih, če prav od zatetka, le v prostih stavkih. S tem se tudi izobražuje

in uri spomin, kajti, če se bodo otroci navadili prav misliti, bodo tudi dobro govorili in prav brali.

V drugo se imajo otroci naučiti mehanično prav brati, to se pravi tako brati, da bodo zaimogli v kakovem berilnem sestavku nahajoče se besede nepretergano eno za drugo čisto izgovarjati, in sicer brez ozira na berilni zapopadek. Da se to doseže, treba je mnogo vaje v branji po pravilnem postopanju od lahkega do težjega. Vendar, ker je glavni namen branja ta, da otroci to razumejo, kar berejo, mora učitelj učence zgodaj na to napeljevati, da bodo tudi to umeli, kar berejo, in da zamorejo potem zapopadek berila s svojimi besedami povedati. Zraven tega mora pa učitelj odvrtačevati oni tako zvani — „Schulton“. — Pri kratkih berilnih odstavkih naj učitelj zapopadek berila najprej otrokom sam pove, predno začno brati, in otroci naj potem to tudi sami povedó. Dalje ima učitelj učence na to napeljevati, da naj ne prenehujejo pri ločnicah ali preponah le mehanično, nego bolj po berilnem zapopadku. Če učitelj to opušča, se bo otroke težko navadil prav brati, ali pa še celo ne, ker ima tako dvojno delo: otročaje odvaditi in privajati. Se vé, da onega prav deklamatoričnega branja vendar ne bo, koji se v ljudski šoli tudi ne tirja. Lepo branje se razločnje od mehaničnega le po lepo — in pravoglasnem izraževanju stavkov.

Reklo se je v tretje, da morejo otroci to dobro umeti, kar berejo, da bo s pravim naglasom, in berilnemu zapopadku primernem glasom brali. Tukaj naj velja pravilo: „Beri, kakor dobro govoriš!“ Govoré učenci dobro, bodo lahko tudi dobro brali, če je le berilni zapopadek njihovemu spominu primeren; če se kaj ne razumé, se ne more tudi prav brati. Učitelj to zapazi po napačnem naglaševanju, tedaj mora berilni zapopadek učencu do dobrega razjasniti. Če je pa nasproti ktera vaja lahko razumljiva, nij treba učitelju tega razjasnovati. Pridejo pa na versto stavki, ki so za otroke tako nerazumljivi, da bi trebalo mnogo časa, predno bi jim učitelj to razložil, tedaj je bolje, če se taki stavki izpusté, ker se živahna deca tacega predolzegega učiteljevega razjasnevanja kmali naveličajo, ter postanejo nemirna.

Kar se tiče ločnic ali prepon, se ne more lahko po kakovem pravilu ravnati, ker vsaki drugi berilni odstavek drugačno naglaševanje tirja. Dobro stori učitelj, če otroke napeljuje, kako se izražujejo ljudje pri veselih, žalostnih, prizorih, kako v upanju, strahu i. dr., ter da naj to posnemajo pri braju. Kako se imajo brati pesniški stih, je znano. Neobhodno potrebno pa je, da učitelj sam večkrat lepo in prav bere. Če to opušča, bo vse drugo malo zdalo. Lepo brati poslušati, koristi več, kakor še toliko pravil. Tudi naj pokliče učitelj večkrat kterege bolj izurjenega učenca, da pokaže manj izurjenim, kako se prav bere. Tako se pusti kakov stavek tolikokrat brati, da je prav. Učitelj naj tirja tudi vselej, da otroci počasi beró, zato naj pusti zopet

kteri stavek tolikokrat prebrati, da je zadosti počasi. Pri počasnem branji namreč učenci zamorejo posamne besede in celi zapopadek razumeti, in pa, da morejo s pravim glasom brati. Sploh pa stori tudi tukaj „vaja mojstra“.

To bi bila nekako važneja vodila za učitelja, da nauči otroke prav brati. Če je učitelj ta svoj namen dosegel, more še le lahko sklepati z berilom vaje iz pravopisja, slovnice, spisja, zgodovine, zemljepisja, kmetijstva, naravoslovja in dr., kolikor se da pridružiti še k našim še zelo pomanjkljivim čitankam — v smislu novih učnih načertov.

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Novi vek.

(Dalje.)

§ 3. Pervo potovanje okoli zemlje.

Pervo jadranje okoli zemlje je podvzel Portugizec Ferdinand Magelan v službi španski, l. 1519. Že odkritje Amerike je kazalo, da je zemlja okrogla, potem pa ko je bila zemlja objadрана, pa o tem nihče več dvomil ni. Magelan je s peterimi ladjami odjadrал iz pristanišča Sevila s 225 možmi. Brodil je proti Braziliji in potem proti jugu, da bi našel prebrod. Pri tem nevarnem potovanju, razbila se je bila ena njegovih ladij, in kapitani ostalih ladij so se mu bili uperli. Premagal jih je, potem objadрал zahodni konec Patagonije in šel skozi morsko ožino ali cesto, po njem Magelanovo imenovano. Na to je prišel v Južno morje, in po njem Tihó morje imenovano. Brodil je dalje proti zahodu in došel na otoke Manile ali Filipine, kjer je bil od ondotnih divjakov umorjen, ker se je neprevidno z njimi v prepir spustil. Ostali mornarji so se potem na eni sami ladiji leta 1522 vendar srečno domu vernili.

§ 4. Premaganje Perua po Francu Picaru.

Za Mehiko je bila najimenitnejša dežela Peru radi obilega zlata in radi precejšnje omike. Španjolec France Picaro, jako pogumen mož, podal se je od Paname z eno samo ladijo in našel Peru, kjer je bil ravno prepir za prestol med sinovoma umerlega kralja. Picaro se je z enim združil in premagal družega, pa se naposled sam za vladarja postavil in svojega zaveznika v ječo djal. Ta je pa ponudil Picaru polno sobo zlata, da ga le iz ječe izpusti, kar se je tudi zgodilo. Pa Picaro sam ni dolgo užival svoje sreče. Oficirji njegovi so se zoper njega zarotili in ga umorili. Po njegovi smerti se je ubogim prebivalcem slabo godilo; k težkim delom so jih silili, a ker vsled slabe telesne moči tega niso mogli storiti, ravnalo se je ž

njimi prav neusmiljeno. Človekoljubni škof Las Kasas se je prvi uperl zoper to barbarsko početje z Indijani v Ameriki, to pa je Evropejce napeljalo na to, da so močnejše zamorce iz Afrike v Ameriko prevaževali in s tem se je začela nečloveška kupčija s sužnji.

§ 5. Cesar Maksimilijan I., imenovan zadnji vitez.

V teh časih, ko so se v novem svetu tako velike premembe delale, vladal je na Nemškem cesar Maksimilijan I., iz habsburške hiše, sin Friderika III. Njegov oče je vladal 53 let na Nemškem. Maksimilijan, rojen l. 1459, kazal je že v prvi mladosti lepe dušne zmožnosti in bil je tudi dobro izrejen. Kot mlad mož bil je pogumen in uren v vsem in lepe telesne rasti. Delal je Nemčiji vso čast; zato ga zgodovina „zadnjega viteza“ imenuje.

V svojem devetnajstem letu oženil se je z burgunsko princesinjo Marijo, hčerjo vojvodo Karola Pogumnega, najbogatejšega kneza v tisti dobi, ki je bil padel v neki bitki s Švicarji. S to ženitvijo pripadle so bogate Nizozemlje k hiši habsburški. Sopruha mu je v malih letih umerla.

Leta 1493. je prevzel vladarstvo avstrijskih dežel in bil je tudi za nemškega cesarja izvoljen. Rad je ljubil nevarna podvzetja, a to bi ga bilo skoro življenje stalo. Na Tirolskem je bil derzovit lovec na divje koze. Pri nekem lovu bežal je za urnim gamzom in se preveč oddalil od drugih lovecev; kar naenkrat se nahaja na skali, s katere mu skoro ni bilo več priti; kajti pred njim je bil propad, nad njim visoka skala. Nahajal se je namreč na Martinovi steni. V velikem strahu je zagledalo ljudstvo iz globočine nesrečnega kneza na skali, pa nihče ga ni mogel rešiti. Pripoveduje se dalje, da je duhovnik prišel z množico ljudi in sv. zakramenti, da je cesarja previdel v duhu z njimi, in po vseh cerkvah se je za nesrečnega molilo. Še le čez 52 ur ga je nek lovec rešil s pomočjo vervi.

Potem ko je bil dvanajst let vdovec, oženil se je Maksimilijan z Marijo Blanko, hčerjo milanskega vojvodo Sforca (1494); s tem se je bil tudi v italijanske zadeve zamotal.

V Nemčiji pa je skerbel za red. Pestno pravico je za vselej odpravil in večni 'deželni mir upeljal. Vse prepire naj obravnava državna sodnija.

Da bi se red in mir toliko lažje vzdržal, razdelil je Nemčijo v deset okrogov. Pošte so se pod njegovo vlado začele vpeljati. Perva poštna zveza je bila med Bečem in Bruselom l. 1516; grofa Turn in Taksis sta jo vodila. Vojne naredbe je v marsičem predruožil; stoječo vojsko je vpeljal pod imenom „deželni hlapci“. Moč avstrijske hiše pospeševal je Maksimilijan po srečnih ženitnih zvezah. Svojega sina Filipa je

oženil s špansko princesinjo Jovano, katera bi imela po svojih kraljevskih starših, Ferdinandu in Izabeli, podedovati špansko s Sicilijo, Sardinijo in deželami v Ameriki. Filip je kmalo umrl, njegov starejši sin Karl je podedoval potem habsburško in Špansko monarhijo; mladega Ferdinanda je pa ded Maksimilijan oženil z Ano, sestro Ljudovika, kralja Ogerskega in Češkega. Na ta način ste pozneje Ferdinandu pripadli omenjeni kraljestvi.

Maksimilijan bi bil neznano rad Turke iz Evrope pregnal, pa njegova smert ga je pred doletela. Umerl je l. 1519. v Welsu in njegovo truplo je pokopano pod altarjem v cerkvi Dunajskega novega mesta. Njegov monument se pa nahaja v gradu v Insbruku, ki ga je on postavil. Po smerti Maksimilijanovi je bil njegov unuk Karol V. za nemškega cesarja izvoljen, pri tej priliki je avstrijske dežele pripustil svojemu bratu Ferdinandu; na ta način se je hiša habsburška v dve liniji razdelila: v špansko in avstrijsko. (Dalje prih.)

Aleksander veliki.

Zgodovinska slika, spisal Dr. J. Lukas. — Metodično obdelal Tone Brezovnik.

(Dalje).

Učitelj pripoveduje dalje: „To mesto premagavši tembolj slušati.“

Kam se je zdaj Aleksander podal? Aleksander je šel skoz Palestino v Egipt. Ta dežela bila je od časa Kambiza perzijanska kronovina, ter je z nejevoljo perzijanski jarem nosila. Sprejela je Aleksandra kot rešitelja veselo. Kako je hotel Aleksander blagostanje Egipta povzdigniti? S tem, da je položil temelj mestu Aleksandriji, koje je v kratkem postalo središče trgovstva. Kam je šel Aleksander iz Egipta? Aleksander šel je k svetišču Jupitra Amona. Zakaj je šel tje? Da so ga duhovniki kot Jupitrovega sina proglasili, kajti kot višje bitje morali so ga tembolj ubogati. Sedaj hočemo vse važnejše, kar smo se do sedaj naučili ponoviti. (Dobro je, če se tudi uno z razpertimi čerkami tiskano vselej zraven ponovi; potem pa se nadaljuje.) Kako star je bil Aleksander, ko je kralj makedonski postal? Aleksander bil je 20 let star, ko je kralj makedonski postal. Kaj je moral takoj v začetku svojega nastopa storiti? Najpred moral je neke národe na severnej strani Makedonije ukrotiti. Ktero veliko nalogo si je dal? Potem pripravljaj se je na podjarmljenje kraljestva perzijanskega. Kterega leta napotil se je z vojsko v Azijo? Spomladi leta 334 šel je sè svojo majhno, pa pogumno četo v Azijo. Kje je najpred Perzijane premagal? Na reki Graniku premagal je prvo-krat (najpred) Perzijane. Kje je perzijanskega kralja pre-

magal? Pri mestu Issu premagal je perzijanskega kralja Darija Kodomana. Ktere dežele si je s to zmago pridobil? Po tej zmagi postal je vladar cele Male-Azije in Egipta. Ktero mesto postalo je pozneje središče svetovne trgovine? Mesto Aleksandrija, koja je on v Egiptu sezidal, postalo je središče svetovne kupčije. Eden ali več učencev pove vse stavke skupaj.

Učitelj pripoveduje dalje: „Spomladi 331 pokopali 330.“

Kako dolgo je Aleksander v Egiptu ostal?*) Kje je bila tretja bitka s Perzijani? Kak nasledek imela je ta bitka? Cela Azija mu je pripadla. Kaj je Aleksander po tej bitki storil? Polastil se je mest: Babilon, Suza in Perzepolj. Iz česa se bogatstvo teh mest spozna? 20.000 mul in 5000 velblodov je komaj zaklade neslo. Kako se je med tem nesrečnemu perzijanskemu kralju Dariju godilo? Njegov namestnik Besus ga je vjel in umoril. Povedite mi kako se je zadnjemu perzijanskemu kralju godilo?

Učitelj pripoveduje dalje: „Aleksander hiti kmalu razmisli!

Ktere dežele kraljestva podvrgel si je Aleksander na zadnje? Dežele med kaspiskem in perzijanskem morjem, med Jak-sartom in Indom. Kak vpljiv je ta sreča na Aleksandra imela? Postal je gizdav in ošaben. Kaj je v svoji ošabnosti tirjal? Morali so pred njim poklekovati. Kterih slabih lastnost se je še navzel? Postal je prevzeten in ljut; čislal laskanje. Kam ga je vse to pripeljalo? V velike zmote in grehe? Imenujte mi ktere! Vmoril je Klita, rešitelja njegovega življenja. Kako se je to zgodilo? Kako je Aleksander to nepremišljeno djanje obžaloval? Tri dni je bil sam, ter nij jedel nič.

O čem smo zdaj govorili?

O podjarmljenju kraljestva perzijanskega:

1) z zmago na Graniku,

2) „ pri Issu,

3) „ „ Gavgameli. *(Se zapise)*

Ponavljjenje se takó-le nadaljuje: Po kateri zmagi osvojil si je Aleksander celo perzijansko državo? Po zmagi pri Gavgameli l. 331 pridobil je Aleksander celo perzijansko državo. Kako se je bežečemu perzijanskemu kralju godilo? Vbeglega kralja perzijanskega vmoril je Besus, eden njegovih namestnikov. Kakošen je Aleksander radi svoje sreče postal? Aleksander je sedaj gizdav in ošaben postal; rad je laskanje čislal. Eden ali več učencev ponovi to v celoti.

*) Da ne bi spis preveč narastel, izpustili smo odgovore za vsemaj, ali pa jih samo na kratko omenimo. Pis.

Učitelj pripoveduje dalje: „Bilo je spomladi l. 327 vrnivši se potem v Babilon“.

Aleksander pa z dozdam si podjarmljenimi deželami nij bil zadovoljen; ktero deželo je še hotel si pridobiti? Indijo. Kedad je začel vojno proti Indiji? Spomladi 327. Koliko vojakov je imel? 100.000 mož. Čez ktero gorovje je moral iti? Čez Paropamis. S kakim vspehom je šel Aleksander v Indijo? Premagal je tamošnje kneze. Zakaj nij Aleksander še dalje hrul? Vojaki so se vpri. Zakaj? Kaj je Aleksander poskusil, da bi jih za daljno vojsko pridobil? Spodbujal jih je. Ker pa vse nič nij pomagalo, zaklenil se je v svoj šotor ter je dva dni notri ostal. Zakaj se je v šotor zaklenil? Kdo mu je iz zadrege pomagal? Svečenik. Kako? Kdaj se je Aleksander vrnil? Jeseni l. 326. Kako se je vračujočej se vojski godilo? Kako se je vrnitev vršila? Kako se je godilo oni armadi, kojo je Aleksander sam vodil? Kje so se zopet združili? Kam se je Aleksander zdaj podal? — O čem smo zdaj govorili? (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz savinjske doline. Učitelji vranskega in gornjegradskega okraja imeli smo uradno učiteljsko konferenco dne 10. avg. t. l. v Brašlovčah v šolskem poslopju. Začetek $\frac{1}{2}$ 9. dopoldne. Zbralo se nas je 18 učiteljev iz obeh okrajev; dva sta se kot gosta zborovanja vdeležila. Predsedoval je c. kr. okrajni nadzornik g. Bl. Ambrožič, ki je celi čas umno in takno vodil konferenco. Ko je nadzornik navzoče prijazno pozdravljaj in si za svojega namestnika g. Červa izbral, volila sta se za zapisničarja g. Meglič in Pirc.

G. nadzornik poroča o rezultatu svojega nadzorovanja. Napredek šolstva je očitviden, akoravno bi bilo pri nekaterih šolah nekaj več želiti. Preide potem na posamezne predmete, popravlja napake, ki se v podučevanju vsiljujejo, in pokaže pot, po kateri se lažje zaželjeni smoter doseže. Priporočuje knjigo: „Der Rechenunterricht in der Volksschule“ dra. viteza Močnika (c. kr. šol. zaloga 95 kr.) Močnikovo „Formenlehre“ (35 kr.) in pridno čitanje knjig okrajne učit. bukvarnice. — Potem prebira raznovrstne postave in odloke ministerske in dež. šol. sveta.

Peta točka dnevnega reda bila je: a) Kako se more ljudstvo za šolo pridobiti, ne da bi se postavne tirjatve skerčevale!“

O tem se oglasi prvi Škoflek. Iz njegovega daljšega govora posnamem sledeče: Učitelj najvestno izpolnjuje svojo dolžnost, bode naj neomadeževane mravnosti, miroljuben, pa tudi prijatelj ljudstva naj bode. Učitelj mora svoj narod ljubiti in naj z ljubeznijo deco goji, ki mu jo narod izroči. Če pa je napredek šolstva oviran, krive so temu mnogokrat nižje šolske oblasti, — krajni šolski svet; — sledujoč stavi resolucijo: Krajni šolski svet naj se po viših šolskih oblastih dovoljno nadzoruje. Govori o tej točki tudi Leban, in nasvetuje, naj krajni šolski svet po svojem imenu tudi kaj zdatnega stori. — Meglič nasvetuje, naj zbor sprejme sledeče

resolucije, katere posamezne točke on razjasnjuje: 1. Učitelj naj bode čistega нравnega zadržanja. 2. Učitelj naj se pogovarja večkrat z ljudstvom o vnanjih šolskih zadevah, in naj kaže, da mu ni ničesar tako na sercu ležeče, kakor blagor šolstva. 3. Pred vsem naj se učitelj potruži, da bode verli učitelj in odgojitelj, in da si ljubezen mladine pridobi in ohrani. 4. Pa tudi šolske oblasti naj priznavajo po mogočnosti učiteljev trud in naj si prizadevajo njega pred ljudstvom v časti ohraniti. (Sprejeto.) Ker drugih govornikov nobeden resolucije ne stavi, in ker so se povsem s prejšnjimi govorniki vjemali, — ne bodem omenjal dalje o tej točki.

b) „Kako se domovinski nauk v šoli obravnava?“ O tem je Cizelj dobro govoril. On pravi, da je podučevanje v zemljepisji naj-suhoparniši, če se ne obravnava po pedagogičnih nalečih. Začne se pri šoli — domu — vedno po malem dalje, in vse kar se pripoveduje, naj se na tablo nariše, ozirajoč se pri risanju na štiri nebne strani. Deca na tablice ponarisuje. Nadaljuje se potem kraj, občina, okraj-sodništvo, okraj-glavarstvo, meje okrajnega glavarstva, Štajersko, in nasvetuje: Vsaka šola naj bi bila previdena vsaj z zemljepisno karto okrajnega sodništva. Pokaže tudi karto vranskega in gornjegradskega okraja, ki jo je sam z veliko marljivostjo izdelal, in je pripravljen po en exemplar za vsako šolo gornjegradskega okraja proti mali odškodnini narisati. Tudi Leban govori o tem, in povdarja, da nauk domovinski ne sme biti poveršen; konec vsake ure naj se pripovedovano o kratkem ponovi, nauk naj bode zanimiv kolikor mogoče; sicer se strinja povsem s svojim predgovornikom.

Neka druga točka je bila: „Kakošnje izkušnje so si učitelji pridobili od časa vpeljanja novih učnih načertov do sedaj?“ Več učiteljev se je pritoževalo, da se jim je preveliko breme naložilo, ako hočejo po novih učnih načertih zaželjeni smoter doseči. Nekaterim se zdi prevelika naklada v računstvu, drugi ne vedo, kaj bi z nemščino v ljudski šoli napravili, kedaj bi jo vpeljali. Slišale so se opravičene pritožbe radi slovenskih čitank itd.

Nadzornik vsemu temu replicira, tolaži in pojasnuje sam, in stavi sam potem sledečo resolucijo: Novi učni načerti so izpeljivi, ako so vsi v to spadajoči faktorji med saboj ozko zvezani, to je: osemletno pridno šolsko obiskovanje, dobra učila in verli učitelj: (Zbor je tudi to sprejel.)

„Redne in proste telovadbine vaje.“ Leban je pripeljal se seboj 16 dečkov iz Mozirja in sè temi kaže zboru praktične redne in proste vaje. —

Červ referira o stanju okraj. šolske knjižnice v Gornjem gradu in Škoflek na Vranskem. (Okrajna šolska knjižnica je pristopila kot letni ud k „Slov. Matici“.)

Za uda deželne učiteljske konference sta se volila za vranski okraj Agrež, za gornjegradski Cizelj.

Kot stalni odbor, ki nasvetuje vprašanja za bodočo učit. konferenco in za odbor okrajne učiteljske knjigarnice so bili voljeni za Vransko: Škoflek, Meglič, Agrež, za Gornji grad: Cizelj, Červ, Brežnik.

Nazornik kaže razna učna učila.

Po nasvetu Megličevem se je zbor izrekel za Winiker-jevo pisanke in za Felkl-nove risanke. *)

Škoflek in Meglič predlagata: Učiteljski zbor izrazi željo: V c. kr. založbi šolskih knjig naj bi izišle knjige se tiskale sè pravilnimi in okusnimi pismeni. (Sprejeto.)

Zborovanje se je končalo ob $\frac{1}{2}$ 5 popoldne. Skupni obed nas je le malo časa združeval, kajti vsak se je moral požuriti, da je ob pravem času domov prišel (in nekateri so imeli prav daleč domov), ker drugi dan je bil šolski dan.

S. Meglič.

Iz savinjske doline. V Gornjem gradu je imelo naše društvo jako sijajen zbor, a učiteljev je bilo sramotno malo, celih sedem in dva izmed teh sta bila nedruštvenika, vendar sta se dobro počutila med nami. Največa podpora so nam neučitelji, katerih je bilo veliko število navzočih. Govore se jako pazljivo in mirno poslušali. Tudi trije duhovniki so prišli. Dva sta do polnoči prav vesela med nami ostala. Godce smo imeli iz Maribora, igrala se je tudi glediščina igra „Županova Micika“.

Iz Ljubljane. 29. sept. (Učiteljsko zborovanje.) Včeraj se je zbralo tu okolo 30 slovenskih učiteljev, 3 iz Štajerskega, drugi iz Kranjskega. Najprvo je imelo „Vdovsko učiteljsko društvo“ svoj letni zbor. Predsedoval je prošt dr. Jarc. Blagajnik Močnik je poročal o stanju društvenem. Prihodkov je imelo društvo v minolem letu 1814 gld., stroškov pa 1562 gld. Premožnja pa ima društvo 1121 gld. v gotovini in 33.350 gld. v obligacijah. S tem denarjem podpira društvo učiteljske vdove in sirote, ter onemogle učitelje, ki so bili pri društvu udeleženi.

Po sprejetem računu so se pravila nekoliko predelala, kar pa splošno občinstvo toliko ne zanima, da bi sporočali. Volili so se naposled 3 pregledovalci računa in stari odbor se je vnovič volil, namreč za predsednika dr. Jarc, za podpredsednika And. Praprotnik, za tajnika in blagajnika M. Močnik in še 6 družih odbornikov. Društvo ima 66 družabnikov; precejšnje društveno premoženje je v zanesljivih rokah.

Za tem zborom je bil občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“. Ker je bil predsednik (g. Kuhar) zadržan, predsedoval je podpredsednik G. Ovekar. Tajnik in blagajnik Močnik je poročal o stanju društva, ki šteje zdaj le malo udov (kacih 40) več, kar je razumljivo, ker se društvo v delovanju nij posebno odlikovalo. Dohodkov je imelo z lanskim ostankom 55 gld., stroškov 30 gld. Po tem poročilu se je dolgo in obširno besedovalo v Lapajnovem predlogu. On namreč želi, da bi se v Ljubljani za vse slovensko šolstvo in učiteljstvo ustanovilo splošno učiteljsko društvo z imenom „Slovenska šolska matica“. Tako društvo naj bi osobito šolske knjige izdaval, in to z podpiranjem pisateljev in zlasti z založevanjem knjig. V to društvo naj bi se zlika sedanja društva: „Sloven. učiteljsko društvo“, „Narodna šola“ in „štajersko slovensko učiteljsko društvo“. Ta misel se je nekaterim dopala, osobito vanjskim učiteljem. Debate o tem so se razen g. Lapajna udeleževali gg. Tomšič (ki je bil

*) Čuje se, da je sedaj v Winiker-jevih pisankah nekoliko slabiji papir, kakor v prvem natisu; naj tedaj g. založnik pazi, da ne izgubi zaupanja. Pis. (Je že zopet boljši papir. Ured.)

principijelno zoper tako novo društvo, rekoč, da ima „Slovensko učiteljsko društvo isto svrho uže) Praprotnik, Močnik, Grebenec in Čenčič.

Naposled se je izročil predlog odboru v daljno preresetovanje. Volili so se naposled 3 pregledovalci računa in novi odbor, v katerem so vsi prejšnji odborniki, namreč: Govekar (predsednik), Kuhar (podpredsednik) Tomšič (blagajnik), Stegnar (knjižničar) in še 4 odborniki (Praprotnik, Lapajne, Borštnik, Čenčič.)

Naposled je zborovala Narodna šola“ t. j. društvo, ki darove nabira, da šolsko blago šolam daruje. Predsedoval je podpredsednik Praprotnik. Udov šteje društvo 67, mej temi tudi 13 dobrotnikov. Vseh dohodkov je imelo društvo 525 gld. in lanskega ostanka 231 gld.

Potrosilo je pa 585 gld. Za ves ta denar je namreč kupilo šolskega blaga in ga šolam darovalo. Pošlje se pa samo takim šolam in učiteljem, ki sami kak donesek pošljejo, dobé pa potem morda peterno poverjeno. Društvo ima še vedno nekaj ostanka v blagajnici in obljubuje še daljnega koristnega delovanja, pa zasluži tudi vso podporo. Predsednik mu je še dalje gosp. Stegnar in blagajnik pa gosp. Močnik. V lepem redu in bratovski slogi se je vse zborovanje veršilo. Kazalo se je očitno, da so učitelji po kmetih zelo vneti za narodni napredek. O vseh ljubljanskih učiteljih se pa to žalibog ne more reči, kajti izmej obilih (kacih 30) tukajšnjih učiteljev so bili samo 4 navzoči.

(Iz „Nar.“)

Iz Rajhenburga. (Šolski sklep. — Društveni zbor.) Letošnje šolske leto smo skončali 30. avgusta. Dopoldne se je mladina v navzočnosti več spoštovanih teržanov za letos slovesno od šole poslovila; popoldne se je pa pripravila veselica, za katero so bili prav lepi darovi (v vrednosti okoli 70 gld. nabrani) kar kaže, da imamo v našem trgu precejšnje število prijateljev in podpirateljev šole. Izlet je že sam ob sebi naredil na mladino nenavaden, prazničen vtis. Potem pa še kruh in mešano vino (po večkrat), golaš, tele in celi pečeni koštrun! Prosti čas se je s petjem, igrami, telovadbo i. t. d. izpolnil. Slednje se je Pregl-ova Lujzika v imenu vseh součencev in učenk prav gniljivo zahvalila ter poslovila.

Udeležilo in sodelovalo je več odličnih rajhenburških gospodičin, gospa in gospodov, ki so tudi ta dan s šolsko mladino praznovali. Bila je to svečanost, ki bo mnogim v prijaznem spominu ostala.

Dne 4. sept. zborovalo je učiteljsko društvo za okraje Kozje, Sevnico in Brežice na Vidmu. Rešilo se je sledeče:

Predsednik, g. Jamšek, oddaja „učiteljske koledarje;“ pokaže obrazce za opominjanje starišev neredno obiskajočih otrok; zaznamuje fiziko Decker-jevo in zemljepisje Jesenkovo kot priporočila vredni knjigi; navsvetuje risanke skupno ter naravnost pri založniku si naročiti kot najcenejo pot; objavi dopis štaj. „Lehrerbund-a“ zadevajoč zbor v Celji.

„O pravopisu slovenskem v ljudske šoli je govoril g. Jamšek blizo tako-le: Pravopisne vaje se spisujejo prvo na table kot šolske, lahko tudi kot domače naloge. Pri prebiranju lahko sosed s sosedom tablo menja, besedo za besedo čerkuje ter popravlja.

Vspreh (resultat) se prepíše ali tudi po narokovanji spiše v poseben

sešitek, kterega učitelj sam lahko napravi. Slovenske naloge se začnejo od enega kraja, pri nemških se sešitek prevzdigne, ter od zadnje strani prične; v sredi se pisavi (ena proti drugi narobe) sročate. V popravljanje nalog bi učitelj jutranje ure najlažje pogrešil.

Ko so se že berila (tudi na pamet naučena) prepisovala, sledijo vaje: 1. Mali abc. 2. Mali abc se porabi v 25 besedah a) za sprednik, b) za končnike in c) za srednike. 3. Veliki abc. 4. a) Iz beril besede, ki so v začetku govora, b) iz primernega berila vprašaje, klicaje, dvopičja in besede za njimi, ki se z veliko čerko pišejo c) začetne besede pesni, d) lastna kerstna imena (iz starega zakona, zgodovine, i. t. d.) e) priimki. (Smešna imena se lahko s razloženjem vzrokov na resno stan oberejejo, da se smeh zadržuje), f) kerstna imena in priimki, g) domača imena (čegav?) h) imena živali, i) imena zemljišč, okolice, sosesk, vasi, far, okrajev, dežel, držav, delov zemlje, gor, studencev, potokov, rek, jezer, morja; Bog (druge besede, ki to namestujejo), ajdovskih bogov.

(Nadaljevanje o tem predmetu prihodnjič.)

Zatem predlaga g. Ornik: naj bi se pri kakem društvenem zboru eden z drugim o zemljepisnih razmerah vsake občine dogovorili in to gradivo naših treh šols. okrajev zbrali. Volitev dotičnega komiteja se na prihodnji zbor preloži.

Kot delegat k zborovanji štaj. „Lehrerbund-a“ v Celji pojde g. Jamšek. Za prihodnji zbor prevzamejo prednašanja: „Telurij“ g. Ornik, „o pravopisu slovenskem v ljudski šoli“ g. Jamšek, „o nazornem nanku“ gča. M. Vidic.

Z živo nadejo, da bi se v četrtek dne 9. novembra v Rajhenburgu prav veliko društvenikov zbralo, sklene predsednik zbor.

Iz Šoštanja. Šolsko leto končali smo pri nas 18. septembra. Dopoldne bilo je ne dolgo trajno očitno izpraševanje v vseh treh razredih pod vodstvom komisarja, po okr. š. svetu odločenega. Ob 1. uri podá se mladina, spremljana od učiteljev in drugih šolskih prijateljev z godbo na čelu na vert gospé Švarc pokrepčat svoje, že precej izpraznjene želodec. Ko so jedi povžite bile, začnejo se igre proste, a tudi redne vaje iz telovadbo s petjem. Naposled pozdravita dva dečka, eden v slovenskem, drugi v nemškem govoru součence in se zahvaljujeta v njihovem imenu učiteljem, staršem in šolskim dobrotnikom za njihov trud itd. — Zdaj spregovori še nadučitelj, g. Hernavs nekaj besed, s katerimi se prav jedernato spominja blagih dejanj cesarice Marije Terezije v šolskih zadevah, posebno pa šolsko reforme sedanjega časa s živijoklici na svetlega cesarja Franca Jožefa, kateri so iz gerl vseh nazočih mnogokrat zadoneli. Konec temu pa je bila cesarska pesem, ktero so učenci navdušeno zapeli.

Te veselice udeležilo se je teržanov in drugih šolskih prijateljev, dosedaj še nikoli v tolikem številu.

V nedeljo 24. septembra bila pa je osnovana veselica s tombolo. Čisti dohodek bil je odločen za revne deklice, ktere se udeležujejo šole za ženska ročna dela. Pri tej priliki pokazali so teržani šoštanjski in druga gospoda, kateri so se brezizjemno zbrali, da tudi njihovo serce bije za splošni napredek.

Veselica je bila končana s plesom še le zjutraj in bo gotovo vsakemu v veselem spominu ostala. Konečno pa zakličem še načelniku kr. š. sv., gosp. Lisecu, ki se je pri tej priliki mnogo trudil na korist mladine, tako tudi vsem prijateljem napredka: le verlo naprej! G. H.

Iz Kranjskega 29. sept. Nekoji dobri in skerbni patrijoti spodtikajo se nekoliko nad nedolžno besedico: *národ*, — *národní*, — *a*, — *o*, češ, da vsegda pomeni le — *nacijon*, — *nacijonalni*, — *a*, *o*; temu pa nije tako, — dotično slovence znači v slovanskih narečjih največkrat ital. *popalo*, nemško *Volk*, slovensko *ljudstvo*, — *ljudski*, — *a*, — *o*. Evo dokazov. V knjigi: „Obščeslavjanskaja azbuka“ od verlo učenega ruskega filologa A. Hilferdinga, v kateri je priobčeno evangelje (blagovestje) sv. Mateja 20 pogl. v vseh slavjanskih narečjih stoji v ruskem tekstu: „I kogda vyhodili oni iz Jerihona, za Njim slědovalo množestvo naroda. Dalje: *Národ* že zastavljaj jih molčatj; no oni ješče gromče stali kričatj: pomiluj nas Gospodi, syn Davidov!“ Enakoličen izraz v dotičnem pomenu i v tistej knjigi, nahaja se tudi v staroslavjanskem, bolgarskem i serbskem tekstu. Odprimo n. pr. predale: „Slavjanskega pedagoga“ kojega je izdajal J. L. Mašek leta 1872—1874 v zlatnem Pragu, a osvedočili se bomo, da vsa ina slavjanska narečja upotrebljujejo slovence *národ*, — *národní*, — *a*, — *o*, prav v istem pomenu kakor sem uže pred osvetil.

Pogledimo samo nekoje napise člančkov v dotičnih zvezkih, n. pr.:

- *Národní učitel*. Napsal prof. J. K. Š.
- *Članký národně — hospodarskě*.
- *Mluvnicka česka pro národní školy*.
- *Čítanka pro vyšší třídy národních škol*. —
- *Narodnaja škola*.
- *Narodnoje učilišče*.
- *Narodnoja azbuka*.
- *Narodnoje obrazovanije*.
- *Narodnoje hozjajstvo*. —
- *Narodne škole v vojničkoj Krajini i to u Hervatskoj i Slavoniji na koncu školske godine 1872—1873*. —
- *Serbske narodne škole u Ugarskoj u najnovije doba*. —
- *Narodne škole u knjaževini Cernogorskoj*. —
- *Národní hospodar, itd. Tacih in enacih faktičnih dokazovanj o pravem pomenu dotičnega slova imamo na zbiro. Dovelj naj bode!*

Zaradi pravega uzajemnega etimologičnega pomena dalje: zaradi tega, ker je dotično slovence (*besedica*) istina vlastitost vsim slav. narečjem, smelo i slobodno ga upotrebljujmo in mi Slovenci v govoru in pismu, — akoprav ne smemo po vse zanemarjati po imenovanje: *ljudstvo*, *ljudski*, — *a*, — *o*, prav tako malo kakor če uže oboje pišemo in govorimo: knjiga in bukve, čitati in brati; učitelj in učenik itd.

Naša naloga naj nam vsegda bode, da se Slavjani v jeziku drug družemu malo po malem približujemo. To sverho pa dosežemo le takrat, ako se, (kolikor je našemu slovstvu brez škode) na vsa slavj. narečja oziramo.

Pišimo tedaj kakor je lepo uzajemno n. pr.: „Imenik národnih šol

in učiteljev po Slovenskem“ a ne: „Imenik ljudskih šol ino šomaštrov Kranjskih.“*)

Národní učitelj.

Slovstvo.

(„Učiteljski koledar (za leto 1877) po znižani ceni.“) Da bi se mogel vsak slovenski učitelj naš koledar umisliti, in pa da bi mogli mi založeni denar zanj dobiti, znižali smo mu ceno tako-le: v platno vezan in z zlatim obrezom velja zdaj samo 50 kr., brez zlatega obreza 40 kr., v papir vezan 35 kr., brošuran 25 kr., imenik sam (brez koledarja) 15 kr. in koledar (brez imenika) 10 kr. Odbor „Učit. društva za slov. Štajer.“

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“) Okrajno glavarstvo v Ljutomeru prosili smo bili dovoljenja za prodajo od nas založenih šolskih knjig a dobili smo koncesijo za prodajo šolskih knjig sploh. Začetkoma se nismo hoteli te pravice posluževati. Ker pa se je mnogo učiteljev zaveselilo, da imamo mi to pravico, ker se namreč naši slovenski šolski izdelki prav težko dobivajo pri naših bukvarjih (ki so večinoma tujei, in ki se dovolj za našo literaturo ne brigajo); zato smo se odločili, da hočemo najvažnejše in najnovejše šolske knjige za slovenske šole in učitelje v zalogi imeti in jih po naročilu prodajati.

(Učiteljske preskušnje) se začne v Ljubljani 23. t. m. Oglasilo se je prav veliko učiteljev.

(Učitelje bode kod listja in trave.) V Ljubljani in Gradci je letos vse polno kandidatinj, a na Dunaji je vseh celo 500. —

(Zastopniki učiteljstva v okrajnih šolskih svetih) na Kranjskem so, namreč novo voljeni: V Ljubljani: Belar in Raktelj; v ljubljanski okolici: Govekar in Borštnik, v Logatcu: Božič in Benedek; v Kerškem: Lunder in Gašperin; v Ribnici: Raktelj in Papa.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Kranjskem: Učiteljska služba v Mošnjah (Irazr. š.) s 400 gl. in stan. do 8. novembra na kr. š. svet.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Čampa Št. (iz Cezanjevec) pride v Terst. G. Franc Praprotnik, podučitelj v Selnici pri Mariboru, imenovan je za definitivnega učitelja v Lembahn pri Mariboru; g. Fr. Vračko (učit. kand.), podučitelj v Št. Lovrencu na kor. železnici; g. J. Živko (učit. kand.), podučitelj v Slivnici pri Mariboru (ne v Št. Lovrenc); g. Jurij Dominkuš (učit. kand.), zač. učitelj v Št. Jurij v Sl. Goricah.

Na Kranjskem: G. Rihteršič, učitelj na Čeručah, g. Vencajz, učitelj pri sv. Križu (v litijem okraju); g. Tomšič (iz Tunjic) in g. Petrič (uč. kand.), učitelja v Sodrašiči; g. Jevnikar v Žužemberk gre v pokoj; g. Terselič, učitelj v Čatežu pri Trebujem; g. Adamič je postal nadučitelj v Šmartnem pri Litiiji; g. Klinar (iz Jesenic), nadučitelj v Št. Vidu pri Cirknici. G. Uršič (iz gornjega Tuhinja), učitelj v Tunjicah; g. Ravnikar (učit. kand.), 2 učitelj v Komendi; g. Rozman (iz Postojne), učitelj v Senožecah; gospodična Stuchly, (uč. kand.), učiteljica v Ribnici; g. Mally (učit. kand.), učitelj v Št. Kocijanu; g. Lorger (učit. kand.), učitelj v Kopanji.

*) Beseda „ljudski“ pomeni v ljutomerskem (in metliškem) naročji „tuj“, torej „ljudski človek“ — tuj človek — „ljudska šola“ — tuja šola.

Vse p. n. naročnike, ki so nam še kaj naročnine dolžni, prav uljudno prosimo, da nam zaostalino poslati izvolé. Mi imamo mnogo in različnih stroškov, katerih brez pomoči naročnikov nikakor ne moremo pokriti.

Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Učiteljska služba

na enorazredni šoli v Cezanjevcih s 550 goldinarov plače, 50 gld. poboljška, prostim stanovanjem in eventuelno z dohodki orglarja se razpisuje.

Prošnje naj se uložijo do 20. novembra t. l. po pravilni poti. —

Okrajni šolski svet v Ljutomeru

9. oktobra 1876.

1—2

Predsednik: Premerstein m. p.

Pri

Karol Gerold-ovem sinu

na Dunaji (Barbaragasse 2)

in pri vseh bukvarjih dobiva se poslovenjena Decker-jeva

FIZIKA IN KEMIJA.

Cena 70 kr.

Namenjena je ljudskim in meščanskim šolam, priporočuje se učiteljem in učencem. V nemškem originalu, ki je že 5. natis doživel, odobrena je od slavne vlade že davno, a tudi odobrenja slovenskega prevoda se v kratkem pričakuje.

3—3

Učiteljska služba

na novejši enorazrednici v Lepi njivi pri Mozirji z dohodki III. razreda in stanovanjem se razpisuje.

Prositelji zmožni slovenskega in nemškega jezika imajo svoje dokumentirane prošnje do konca oktobra poslati krajnemu šolskemu svetu v Lepi njivi (Schönacker), pošta Mozirje.

Okrajni šolski svet Gornjegradski,
dné 27. septembra 1876.

1—2

Pervosednik: Haas 1. r.

V Pragi v založbi Felkl-**na** in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

12—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, **četrta** ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

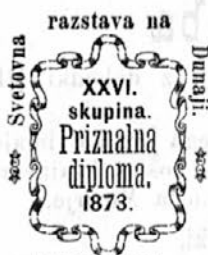
Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**
v Ljubljani, v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izvrstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemeljske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v slovenskem, hervatskem in serbskem jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je o svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

 Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina
tergovina s papirjem v Pragi.

Založba Karol Winiker-ja,

bukvarja v Bernu,
Ferdinandove ulice
št. 3.

Založena dela.

in pisanske

V založbi podpisane knjigotržnice so prišle vsled izražene želje mnogih gospodov šolskih predstojnikov in učiteljev že v nemškem in českem jeziku popred izdane načertane pisanke zdaj tudi s slovenskimi napisi na svitlo, in sicer:

- Št. 1. Pisanka za nemško lepopisje (9 verst, široko dvojnato načertanih.)
- Št. 2. Pisana za slovensko lepopisje (8 verst, široko dvojnato načertanih.)
- Št. 3. Pisana za slovensko pravopisje (12 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka oblika v četverki.)
- Št. 4. Pisanka za nemško pravopisje (14 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka četverka.)
- Št. 5. Pisanka za pravopisje in spisje (14 verst, s prostimi čertami; visoka četverka.)
- Št. 6. Računska pisanka (kvadrati, visoka četverka.)

Navedene pisanke, ki so narejene iz dobro limanega papirja, so vpeljane v nemškem in českem jeziku v mnogih šolah in zadostujejo v vsakem obziru ukazom slavnih gospodsk, in podpisana knjigoteržnica je pripravljena, željam p. n. gospodov kupovalcev v vsakem obziru vstrezati.

Cena pisank je za eno rizmo = 240 kosov 2 gld. 80 kr. av. v. netto v gotovem denarji, in posamezne številke se tudi na dalje na ogled pošiljajo.

Tudi je v podpisani zalogi na svitlo prišlo:

Prvi nauk v lepo- in hitropisji. Nemško sestavil in pisal Jožef Pokorny, poslovenil Anton Lézar. Sešitek 1.—12. à 2 kr. pr. Riess 4 fl. 80 kr. netto 3 fl. 15 kr. Karteln zu Prüfungsschriften mit blauen Linien und Randverzierung in 4° a. Briefpapier à 1 kr., 100 St. 75 kr. n. Lézar Ant., Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazialno, realno, in sploh odraslo mladost. 1863. 1 fl.

Naročila naj se franko pošiljajo na

Karol Winiker-jevo

založnico in prodajalnico knjig v Bernu (Brünn)
Ferdinandove ulice št. 3.